

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКІ
АНТИТОТАЛІТАРНІ КУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ

в рамках проєкту
«ЄВРОПЕЙСЬКІ АНТИТОТАЛІТАРНІ ПРАКТИКИ»
програми Erasmus+ напрямку Jean Monnet
599704-ERP-1-2018-1-UA-ERPJMO-MODULE

(Чернігів, 26-27 червня 2020 р., платформа ZOOM)

Чернігів
Видавництво «Десна Поліграф»
2020

УДК 130.2:321.64-048.66](4)(082)

Є 22

Науковий редактор
Відповідальний редактор

д-р філос. н., проф. Столяр М. Б.
д-р істор н., проф. Дятлов В. О.

Є 22 **Європейські антитоталітарні культурні практики:**
матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Чернігів,
26-27 червня 2020 р.). Чернігів : Десна Поліграф, 2020. 212 с.

ISBN 978-617-7833-69-6

Збірка наукових праць висвітлює доробок міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої експлікації різноманітних форм ствердження людської свободи в межах європейського культурного досвіду ХХ – початку ХХІ ст. У статтях, що увійшли до збірки, аналізуються філософсько-культурологічні, історичні, педагогічні, естетичні, мистецтвознавчі та літературознавчі аспекти сучасних європейських антитоталітарних дискурсів.

Праці, подані в збірці, репрезентують дослідження українських та зарубіжних вчених, досвід вчителів, представників ЗМІ та громадськості, науковий доробок учасників проєкту «Європейські антитоталітарні практики» програми Erasmus+ напряму Jean Monnet (599704-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-MODULE), а також найкращі залікові презентації магістрантів філологічного факультету, які прослухали відповідний курс у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

УДК 130.2:321.64-048.66](4)(082)

Друкується за рішенням вченої ради
філологічного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(протокол № 11 від 18 червня 2020 року)

*За зміст публікацій, достовірність результатів досліджень
відповідальність несуть автори*

ISBN 978-617-7833-69-6

© НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2020

*Ковальчук Н. Д.
(Україна, м. Київ)*

*Danylenko Bronislav
(Польща, м. Лодзь)*

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОПТИЦІ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ

*Пам'яті видатного українського філософа – шістдесятника
С.Б. Кримського (1930 – 2020) присвячується*

У сучасному глобалізованому світі особливо гостро постає проблема формування особистості як своєрідної монади, яка репрезентує весь світ і свою національну культуру в гармонійній єдності. Це має дуже важливе значення для напрямку становлення культури третього тисячоліття. Ми стоїмо перед альтернативою, чи стане ця культура неототалітарною цивілізацією з повним контролем за діяльністю та думками людини, чи це буде століття розквіту міжкультурного діалогу та духовності людства. Тому аналіз і розв'язання зазначеної проблеми має не тільки філософсько-академічне, але й соціально-культурне, політичне та духовне значення.

Людину можна розглядати на перетині трьох феноменів: індивідуальності, особи та особистості. У своїй природній основі людина визначається потенціалом діяльності індивідуальних формоутворень, тобто своїми біологічними і психологічними характеристиками, які відрізняють одну людину від іншої в природному плані. Ці чинники індивідуальних формоутворень мають сумісну дію з соціальними чинниками. Людина як особа має засвідчити себе в юридичному і соціально-моральному вимірі. Цей ракурс стосується відповідальності людини як суб'єкта права, провини і каяття, як особи, що має певне рольове забарвлення в суспільстві. «У своїй повноті особистість – це єдність усвідомленої індивідуальності як самості, персони як суб'єкта відповідальності та внутрішнього світу людини в його моральній скерованості», – писав відомий український філософ **С. Б. Кримський (1930 – 2010)**, 90-річний ювілей з дня народження якого українська філософська спільнота відмічала 2 червня 2020 р. [1, 33].

Формування особистості має «протиприродний характер», тому що в основі цього процесу лежать небіологічні та соціальні чинники, а результат свідомого вибору свого власного духовного образу, формування якого розраховано на всю траєкторію людського життя. Виходячи з роботи Е. Фрома «Мати чи бути», особистість скеровує своє життя на шлях «бути», який націлює її на друге духовне народження. В цьому контексті надзвичайно важливим є аналіз нічної бесіди Христа з Никодимом, описаної в Євангелії від св. Івана. Христос пояснює Никодиму, що народжений від жінки, повинен народитись удруге, згори, від води і Духу. Друге народження людини відбувається, на від першого, тобто фізично, а духовно.

На ґрунті відповідного розуміння духовного переображення людини діяв та творив видатний український філософ Г. С. Сковорода. Український філософ, дослідник творчості Г. Сковороди Дмитро Чижевський, розглядаючи науку Г. Сковороди про внутрішню людину, яка є результатом другого народження людини відокремлює чотири ступені її пізнання. Перший ступінь є підготовчим і полягає в усвідомленні того, що є внутрішня людина. Другий ступінь – спроба пізнання в собі внутрішньої людини. Третій ступінь – це боротьба внутрішньої людини. Четвертий ступінь – розквіт внутрішньої людини, яка набуває божественних атрибутів [2, 104-107].

Друге духовне народження людини має тісний зв'язок з прилученням людини до певних екзистенціалів, серед яких головними виступають свобода, любов і творчість.

Особистість на відміну від індивіда існує виключно в просторі внутрішньої свободи, тобто здатності, згідно з висловлюванням Канта, буди господарем самого себе. Це передбачає постійну духовну боротьбу, тобто протистояння пристрастям як таким сильним почуттям, що не слугують людині, але підкорюють її собі, перетворюють її на засоби власного існування. Очевидним в цьому контексті є також приборкання в світі особистості стихії сексу. Сутність справжнього кохання за Платонівським міфом – це є зустріч двох душ, які були призначені один одному ще до народження. Любов в такій оптиці є єдиним засобом відкрити абсолютний центр в іншій людині. «Буття – пише М. Бахтін, – означає бути для іншого і через нього для себе... Людина цілком завжди на кордоні. Дивлячись у глиб себе, вона завжди дивиться в очі іншого» [3, 312].

Ще одним, надзвичайно важливим екзистенціалом, який грає провідну роль в формоутворенні особистості є творчість. Суб'єктом цієї творчості виступає дух, що репрезентується особистістю. В цьому контексті, як зазначає С. Б. Кримський, – «творіння світу продовжується. І особистість виявляється втягнутою у світовий творчій процес як його уособлення. Вона закликає до власних символів шістидення: 1) побачити світло, 2) протиставити безодні власний берег, свою землю та небеса віри, 3) знайти опору, твердь, 4) дати форму стихіям, 5) засвідчити тварність та його долю, 6) здобути душу. І нарешті усвідомити пазу в діяльності та заповнити її недільними спогляданнями підсумків» [1, 34].

Звичайно, дуже важливе місце в запобіганні неототалітарним практикам відіграють певні політичні інститути та організації, громадянське суспільство, артефакти культури антитоталітарного змісту тощо. Та, на нашу думку, саме духовна інтуїція як результат переображення людини є вирішальним внутрішнім чинником, що дозволяє людині відрізнити справжні любов, свободу і творчість від численних симулякрів як відчужених форм існування в світі, де людина постає як об'єктом маніпуляцій, так і сама намагається маніпулювати іншими людьми.

Використані джерела

1. Кримський С. Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
2. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. – Варшава, 1934.
3. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1979.

ЗМІСТ

<i>Дятлов В. О.</i> ВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	3
--	---

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Столяр М. Б.</i> ПРОЄКТ «ЄАП» В ОСОБИСТІСНОМУ ВИМІРІ	5
<i>Пролєв С. В.</i> ПІДСТУПИ АНТИ-ЗЛОЇ ВОЛІ	13

СЕКЦІЯ І ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ ТА ЛЮДЯНОСТІ В КОНТЕКСТІ АНТИТОТАЛІТАРНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

<i>Малахов В. А.</i> ПРАКТИКИ ЛЮДЯНОСТІ ТА ПРОБЛЕМА ЕТИЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ В СВІТІ	22
<i>Ковальчук Н. Д., Дануленко В.</i> ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОПТИЦІ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ	27
<i>Култаєва М. Д.</i> КОНЦЕПЦІЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ Г. АНДЕРСА ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ	30
<i>Богун М. О.</i> ВНЕСОК М.О. БЕРДЯЄВА В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНТИТОТАЛІТАРНИЙ ДИСКУРС	39
<i>Величко О. Б.</i> ДОГМАТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЯК ОЛЮДНЕННЯ МИРУ І ОБОЖНЕННЯ ЛЮДИНИ о. С. БУЛГАКОВА	43
<i>Кислий А. О.</i> РАДЯНСЬКА ІДЕОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	47